

Asia: VN/25525/2023

Luonnos valtioneuvoston periaatepäätökseksi kansallisesta ohjelmasta demokratian ja osallistumisen edistämiseksi (demokratiaohjelma)

Lausunnonantajan lausunto

Saate lausunnolle ja/tai koko periaatepäätösluonnosta koskevat yleiset huomiot

Nuorisoala ry kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta valtioneuvoston periaatepäätökseksi kansallisesta ohjelmasta demokratian ja osallistumisen edistämiseksi (demokratiaohjelma). Periaatepäätöksen tavoitteet ovat kauttaaltaan hyvin kannatettavia. Haluamme kuitenkin huomauttaa, että kuten luonnoksessakin todetaan, ohjelman toteuttamiselle ei ole varattu erillistä määrärahaa. Ilman selkeästi ohjelman toteuttamiseen varattua resurssia on suuri vaara, että ohjelma jää vain ylätasoiseksi, eikä sen toimenpiteillä tule olemaan käytännön vaikutuksia resurssien puutteiden vuoksi. Ohjelmassa nojataan myös vahvasti kansalaisjärjestöjen ja kolmannen sektorin asiantuntemukseen ja niiden kanssa tehtävään yhteistyöhön. Tällä hallituskaudella suunnitteilla olevat merkittävät leikkaukset kansalaisjärjestöjen valtionavustuksiin todennäköisesti tekevät hyvät ja tärkeät tavoitteet mahdottomiksi saavuttaa, mikäli leikkauksia ei kohtuullisteta.

Kiitämme siitä, että periaatepäätöksen yhdeksi keskeiseksi teemaksi on päätetty nostaa lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen niin vaaliosallistumisen kuin muidenkin osallisuuden rakenteiden keinoin. Lapsiin ja nuoriin välillisesti ja välittömästi kohdistuneet leikkaukset ovat myös demokratian tulevaisuuden kannalta huolestuttavia. Mikäli lapsiperheköyhyys, näköalattomuus ja yhteisöllisyyden puute jatkavat kasvuaan, ei nuorten osallisuudessa tapahtuva positiivinen kehitys tule tapahtumaan tavoitteista huolimatta. Muistutamme myös, että nuorisolain määritelmän mukaan nuoria ovat alle 29-vuotiaat (Nuorisolaki 1285/2016).

LUKU 3.1 Edistämme äänestysaktiivisuutta

Yleiset huomiot

-

Tavoitelinjaus 1: Etsimme keinoja lisätä erityisesti nuorten äänestysaktiivisuutta sekä tasoittaa väestöryhmien ja alueiden välillä havaittuja eroja äänestysaktiivisuudessa ja pysäyttää eriytymiskehitys.

Nuorisoala ry kannattaa sitä, että demokraatiohjelmassa kiinnitetään erityistä huomiota juuri nuorten äänestysaktiivisuuden tukemiseen. Nuoret ikäluokat äänestävät selvästi muuta väestöä vähemmän ja tällä on vakavia vaikutuksia esimerkiksi päätöksenteon kestävyteen ja ylisukupolviseen oikeudenmukaisuuteen.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **ymmärrettävä ja saavutettava vaalitiedotus ja -viestintä,**
- **äänestyspaikkojen saavutettavuuden ja esteettömyyden varmistaminen,**
- **kuntien kannustaminen kuulemaan nuoria ja huomioimaan eri ikäryhmiä äänestyspaikkojen sijoittelussa,**
- **yhteistyö kansalaisjärjestöjen ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa erityisesti ensi kertaa äänestävien nuorten aikuisten ja muita heikommassa asemassa olevien äänioikeutettujen tavoittamiseksi.**

Kiitämme siitä, että keskeisissä toimenpiteissä on tunnistettu niitä konkreettisia toimia, joiden avulla voidaan lisätä nuorten ikäluokkien äänestysaktiivisuutta. Etenkin saavutettavan vaalitiedotuksen- ja viestinnän osalta on otettava myös huomioon monikielinen viestintä, sillä maahanmuuttajataustaisten nuorten äänestysaktiivisuus on nuorten ryhmän sisällä matalaa. Kiitämme myös siitä, että kansalaisjärjestöjen rooli nuorten aikuisten tavoittamisessa on tunnistettu.

Tavoitelinjaus 2: Lisäämme lasten ja nuorten mahdollisuuksia saada tietoa vapaiden vaalien merkityksestä ja harjoitella äänestämistä.

On erittäin kannatettavaa, että lasten ja nuorten mahdollisuuksia saada tietoa vaaleista ja harjoitella niihin osallistumista, tuetaan jo alaikäisten kohdalla. Tutkimuksessa on todettu (Kestilä-Kekkonen ym. 2022), että erot nuoren kansalaispätevyydessä syntyvät jo selkeästi ennen äänestysikää. On siis tärkeää, että jo alaikäisten nuoren tietotaitoa lisätään niin vaaleista ja niiden merkityksestä ja siitä, miten niihin osallistutaan. Nuorisoala ry on järjestänyt Nuorten vaaleja (entiset nuorisovaalit) jo 1990-luvulta lähtien ja näin tukenut alaikäisten nuorten mahdollisuutta toiminnalliseen oppimiseen ja laadukkaaseen demokratiakasvatukseen. Tämänkaltaisia jo toimiviksi todettuja demokratiakasvatuksen konsepteja tulee skaalata niin, että ne tavoittavat mahdollisimman laajasti eri taustoista tulevia lapsia ja nuoria. Nuorisoala toivoo, että Nuorten vaalit siirtyvät valtionhallinnon kanssa yhteistyössä järjestettäväksi demokratiakasvatustapahtumaksi. Ehdotamme myös, että kansallisten vaalien äänestysikärajaa lasketaan 16 ikävuoteen. Tällä voidaan myös kannustaa yhä useampaa nuorta äänestämään vaaleissa ja nostaa nuorten äänestysaktiivisuutta.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **yhteistyö ja vuorovaikutus valtioneuvoston, hyvinvointialueiden ja kuntien, kirjastojen, koulujen, oppilaitosten ja kolmannen sektorin toimijoiden kesken,**
- **lapsi- ja nuoriystävällisen, saavutettavan, ymmärrettävän ja puoluepoliittisesti neutraalin tiedon tuottaminen ja viestintä vaaleista, eri hallintotasojen tehtävistä, puolueiden arvoista ja äänestämisestä niissä kanavissa missä lapset ja nuoret viettävät aikaansa ja osana demokratiakasvatusta.**

Ohjelmassa on onnistuttu tunnistamaan nuorille viestimisen keskeisiä ongelmia ja tarjottu niihin konkreettisia ratkaisuja. Kiitämme myös siitä, että kolmannen sektorin toimijoiden osaaminen nuorten tavoittamisessa ja demokratiakasvatuksessa on tunnistettu. Haluamme kuitenkin muistuttaa, että nuoret ovat monipuolinen ryhmä, joka usein ei tule tavoitetuksi vain yhdenlaisen viestinnän keinoin. On siis tärkeää, että nuorille viestitään monikanavaisesti ja monipuolisesti.

LUKU 3.2 Vahvistamme lasten ja nuorten osallisuutta

Yleiset huomiot

Haluamme huomauttaa, että nuorisolain mukaisesti nuoriksi lasketaan kaikki alle 29-vuotiaat nuoret. Ohjelman lasten ja nuorten osallisuutta tukevat toimet kohdistuvat pääasiassa alle 18-vuotiaisiin nuoriin eivätkä huomioi yli 18-vuotiaita nuoria. Kuten demokraatiohjelmassa on todettu, myös nuoret aikuiset tarvitsevat tukea osallisuutensa toteutumiseen esimerkiksi siitä syystä, että juuri tämän ihmisryhmän äänestysaktiivisuus on kaikista matalinta.

Tavoitelinjalause 3: Vahvistamme kuntien ja hyvinvointialueiden nuorisovaltuustojen asemaa sekä yhteistyötä ja vuorovaikutusta muiden lapsia ja nuoria edustavien toimielinten, kuten oppilas- ja opiskelijakuntien, ja haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten parissa työskentelevien toimijoiden kanssa.

Lasten ja nuorten yhteiskunnallinen osallisuus ja osallistuminen vaativat rakenteita, jotka mahdollistavat kuulluksi tulemisen ja osallistumisen. Onkin hienoa, että ohjelmassa vahvistetaan nuorten osallisuutta kuntien ja hyvinvointialueiden nuorisovaltuustojen kautta. Haluamme kuitenkin huomauttaa, että erityistä huomiota tulee kiinnittää myös valtakunnallisen päätöksenteon tasoon, jossa rakenteet nuorten kuulemista ja osallistumista varten eivät ole vakiintuneet. Nuorten ääntä on tärkeää kuulla systemaattisesti ja monimenetelmällisesti niin, että keinoilla tavoitetaan mahdollisimman läpileikkaavasti kaikki nuoret. Perustamalla nuorten asiantuntija- ja vaikuttajaryhmät ministeriöiden alaisuuteen voidaan edistää nuoren kuulemista valtionhallinnon tasolla niin, että nuorilla on mahdollisuus vaikuttaa lainsäädäntöprosessiin ja isojen yhteiskunnallisten uudistusten valmisteluun. Nuorten asiantuntija- ja vaikuttajaryhmät mainittiinkin nuorten osallisuuden kehittämisen keinona VANUPOssa. Tämän lisäksi valtakunnalliseen päätöksentekoon tulee luoda pysyvä, oppilaitoksiin kytkettävä rakenne nuorten kuulemiseen ja osallistamiseen 12–17-vuotiaille nuorille, joilla ei ole vielä äänioikeutta.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **kuntalain ja hyvinvointialuelain toimivuuden arviointi nuorisovaltuustoja koskevien säännösten osalta,**
- **tuki ja koulutus kuntien, hyvinvointialueiden sekä koulujen ja oppilaitosten henkilöstölle niin yleissivistävässä kuin ammatillisessa koulutuksessa.**

Tavoitelinjalause 4: Vahvistamme lapsi- ja nuoriystävällistä osallistumista ja kuulemista heitä itseään koskevissa asioissa.

Kuten edellisen tavoitelinjauksen kohdalla, haluamme muistuttaa, että lapsia ja nuoria tulee kuulla systemaattisesti ja monimenetelmällisesti. Etenkin valtakunnallisessa päätöksenteossa nämä osallistumisen ja kuulemisen rakenteet eivät ole vakiintuneet ja olisikin ensiarvoisen tärkeää luoda selkeitä ja vakiintuneita tapoja kuulla lapsia ja nuoria myös osana valtakunnallista päätöksentekoa. Muistutamme myös, että nuorisolain mukaisesti nuoria ovat myös alle 29-vuotiaat kansalaiset ja heidän kuulemiseensa pitäisi myös kiinnittää erityistä huomiota.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **lasten ja nuorten kuulemisen ja osallistumisen merkityksen painottaminen avoimen lainvalmisteluprosessin kehittämisessä,**
- **viranhaltijoiden tukeminen ja kuulemis- ja vuorovaikutusosaamisen lisääminen,**
- **jo olemassa olevien lasten ja nuorten osallistumisen ja kuulemisen rakenteiden tehokkaampi hyödyntäminen valmistelussa ja päätöksenteossa,**
- **hyvien käytänteiden kokoaminen ja levittäminen,**
- **osallistumis- ja kuulemistoimien vaikuttavuuden arvioinnin, mittaamisen ja seurannan kehittäminen sekä sidosryhmäviestintä osallistumisen tuloksista.**

Kiitämme sitä, että lasten ja nuorten kuulemisen painoarvoa lainvalmisteluprosessissa halutaan lisätä ja viranhaltijoiden osaamiseen sen toteuttamisessa panostaa. Muistutamme kuitenkin siitä, että jotta tämä tapahtuu systemaattisesti ja tasalaatuisesti, on tärkeää kehittää pysyviä malleja lasten ja nuorten kuulemiselle.

LUKU 3.3 Kehitämme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyviä käytäntöjä

Yleiset huomiot

-

Tavoitelinjaus 5: Vahvistamme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen jatkumoa eri kouluasteiden välillä varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle ja tiivistämme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kansallisen tason yhteistyötä, koordinointia ja seurantaa.

Kiitämme siitä, että ohjelmalla halutaan varmistaa laadukkaan demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen saatavuus kaikilla koulutusasteilla ja ympäri Suomen. Tämä on erityisen tärkeää, sillä demokratiakasvatuksen on todettu olevan yksi keino heikentää esimerkiksi sosioekonomisen taustan vaikutusta nuorten sisäiseen kansalaispätevyyteen.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kansallisen kehittämisen koordinoinnin ja seurannan kehittämistyö yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa keskeisten toimijoiden, kuten Opettajankoulutusfoorumin, yliopistojen ja korkeakoulujen, Opetushallituksen sekä vapaan sivistystyön toimijoiden kanssa,**

- **mitattavissa olevan seurantatiedon kehittäminen demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta koskevien, opetussuunnitelmien ja tutkinnon perusteissa määriteltyjen oppimistavoitteiden toteutumisesta varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja toisen asteen opetuksessa.**

On tärkeää, että demokratiakasvatukselle asetetaan kansalliset tavoitteet ja varmistetaan, että se näkyy kattavasti esimerkiksi osana opettajankoulutusta Suomen kaikissa tätä koulutusta tarjoavissa yliopistoissa. Näin voidaan varmistaa demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen tasainen laatu kaikilla koulutusasteilla ja valtakunnallisesti. Huomautamme kuitenkin, että myös kansalaisjärjestöillä on paljon osaamista demokratiakasvatuksen kehittämisessä ja demokratiakasvatuksen toteuttamisessa non-formaalien oppimisen kentällä.

Tavoitelinjaus 6: Parannamme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyvien käytäntöjen sekä opetusmateriaalien ja -menetelmien laatua ja saatavuutta kansallisesti.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **jo olemassa olevien hyvien käytäntöjen, materiaalien ja menetelmien skaalaaminen ja levittäminen valtakunnallisesti varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle**
- **demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen käytännön toteuttamisvaihtoehtojen ja ratkaisumallien kehittäminen yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa keskeisten sidosryhmien, kuten kolmannen sektorin toimijoiden, vanhempien ja muiden lähiyhteisötoimijoiden kanssa.**

On kannatettavaa, että jo olemassa olevien ja hyväksi todettuja materiaaleja skaalataan ja levitetään valtakunnallisesti. Kiitämme myös siitä, että kolmannen sektorin toimijat tunnustetaan tärkeäksi sidosryhmäksi demokratiakasvatuksen kehittämisen ja toteuttamisen osalta.

Tavoitelinjaus 7: Vahvistamme siviilipalveluskoulutukseen, kotoutumiskoulutukseen, monikieliseen yhteiskuntaorientaatioon sekä varusmiespalvelukseen osallistuvien tietämystä ja osaamista demokratiasta.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **siviilipalveluskoulutuksen, kotoutumiskoulutuksen ja monikielisen yhteiskuntaorientaation sekä varusmiespalveluksen opetussuunnitelmien ja -sisältöjen tarkastelu demokratia- ja osallisuusteemojen näkökulmista.**

Tavoite on kannatettava, mutta nykyisellään siviili- ja varusmiespalvelus eivät tavoita koko ikäluokkaa. Kutsuntojen laajentuminen koko ikäluokalle mahdollistaa koko ikäluokan tavoittamisen myös demokratiakasvatuksellisesta näkökulmasta.

LUKU 3.4 Vahvistamme hyvän keskustelun ja mielipiteen vaihtamisen kulttuuria yhteiskunnassa

Yleiset huomiot

-

Tavoitelinjaus 8: Parannamme monikanavaisia osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia erilaisten alueiden ja eri väestöryhmien, erityisesti lasten ja nuorten erilaiset osallistumisen edellytykset sekä haavoittuvassa asemassa olevat lapset ja nuoret huomioon ottaen.

Kiitämme siitä, että lapset ja nuoret on nostettu omaksi erityisryhmäkseen osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia kehitettäessä. Erityistä huomiota tulee kiinnittää erityisesti niiden nuorten ryhmien, kuten nuorten miesten ja maahanmuuttajataustaisten nuorten, tavoittamisessa, joiden institutionaalisen osallistumisen tiedetään olevan heikompaa kuin muun ikäryhmän.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- uudenlaisten, valtakunnallisten osallistumisen ja vaikuttamisen keinojen ja rakenteiden kehittäminen ja testaaminen,
- jo olemassa olevien osallistumisen rakenteiden vakiinnuttaminen,
- digitaalisten vaikuttamiskanavien lapsi- ja nuorisoystävällisyyden parantaminen ja niiden tunnettuuden lisääminen,
- hallinnon ja kansalaistoimijoiden ratkaisukeskeisen kumppanuuden vahvistaminen erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien tavoittamiseksi sekä vuoropuhelun lisäämiseksi heitä koskevassa päätöksenteossa.

On tärkeää, että myös digitaalisia vaikuttamiskanavia kehitetään lapsi- ja nuoriystävälliseen suuntaan, mutta haluamme korostaa lasten ja nuorten kuulemisen monikanavaisuuden tärkeyttä. Nuoret eivät ole homogeeninen ryhmä, joka voidaan tavoittaa yhden kanavan kautta, vaan nuoria tulee kuulla mahdollisimman monipuolisesti ja monikanavaisesti.

Tavoitelinjaus 9: Tuemme suoran kansalaisosallistumisen mallien kehittämistä ja dialogisten menetelmien käyttöönottoa päätöksentekoprosesseissa eri hallinnontasoilla.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- niin sanotun puntaroivan demokratian menetelmien, kuten kansalaisraatien tai -paneelien, sekä dialogisten menetelmien käyttöönotto valtioneuvoston strategisten linjausten valmistelussa ja osana olemassa olevia kuulemisen ja osallistumisen kanavia,
- kansallisten dialogien mallin jatkokehittäminen, dialogien toteuttaminen ja niiden tulosten parempi hyödyntäminen,

- paikallisesti ja alueellisesti kehitettyjen hyvien dialogikäytäntöjen ja -mallien levittäminen valtakunnallisesti,
- eduskunnan, hyvinvointialueiden ja kuntien kannustaminen puntaroivan keskustelun käyttämiseksi päätöksentekonsa tukena.

-

LUKU 3.5 Kehitämme paikallishallintoa ja varmistamme lähidemokratian toteutumisen

Yleiset huomiot

-

Tavoitelinjaus 10: Seuraamme ja edistämme asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumista hyvinvointialueilla ja kunnissa.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- hyvinvointialueuudistuksen vaikutusten arviointi asukkaiden ja palvelunkäyttäjien tosiasiallisiin osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksiin kunnissa ja hyvinvointialueilla sekä alueelliseen yhdenvertaisuuteen,
- alueellisen ja paikallisen demokratian kehittäminen ja osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Nuoret ovat yksi olennainen erityisryhmä myös paikallisesta näkökulmasta. Opiskelujen, työn tai muun syyn vuoksi muuttaminen eri paikkakunnalle on hyvin tyypillistä nuorten aikuisten elämässä. On tiedossa, että vain vähän aikaa kunnassa asuneet tai vähän kuntien palveluita käyttävät eivät koe samalla tavalla tarvetta tai halua osallistua paikallisen tason yhteiskunnalliseen toimintaan.

Tavoitelinjaus 11: Tuemme demokratian ja osallistumisen näkökulmaa osana alue- ja paikallishallinnon johtamista ja päätöksentekoa.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- hyvinvointialueiden ja kuntien välisen rajapinnan sekä ministeriöiden välisen työnjaon selkeyttäminen alueellisen ja paikallisen demokratian ja osallistumisen edistämiseen liittyen,
- asukkaiden osallistumisen tarkasteleminen johtamisen ja hallinnon kysymyksenä ja osana päätöksentekoa,
- tietopyynnön sekä kuntalais- ja hyvinvointialuealoitteen tunnettuuden, käytön ja kehittämisen selvittäminen,

- **demokratiaosaamisen lisääminen julkisissa palveluissa.**

-

LUKU 3.6 Kehitämme kansallista demokratiapolitiikkaa

Yleiset huomiot

-

Tavoitelinjaus 12: Jatkamme kansallisen demokratiapolitiikan johdonmukaista kehittämistä perustuen demokratianäkemykseen, jossa perusoikeudet, sananvapaus, oikeusvaltioperiaate, hyvä hallinto, kansalaisten osallistuminen ja korruption kitkeminen nähdään tärkeinä, toisistaan riippuvaisina demokratian elementteinä.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **demokratiapolitiikan nykyistä tiiviimpi ja systemaattisempi koordinaatio suhteessa esimerkiksi hallinto-, tieto-, media- ja teknologiapolitiikkatoimiin,**
- **yhteistyö akateemisen tutkimuksen kanssa demokratiapolitiikan tietoperustan ja tietoperusteisen päätöksenteon vahvistamiseksi.**

-

Tavoitelinjaus 13: Vahvistamme kansallisen demokratiapolitiikan ja demokratian edistämistoimien vaikuttavuuden arviointia, seurantaa ja läpinäkyvyyttä.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **kansallisen demokratiaindikaattorityön kehittäminen,**
- **osallistuminen Suomen demokratian tilan arviointi- tai auditointityöhön yhteistyössä keskeisten sidosryhmien kanssa,**
- **hallituksen demokratiapoliittisista toimenpiteistä ja niiden vaikuttavuudesta viestiminen avoimesti, saavutettavasti ja läpinäkyvästi.**

-

LUKU 3.7 Edistämme demokratiaa Euroopan unionissa ja kansainvälisesti

Yleiset huomiot

Suomi on profiloitunut kansainvälisesti Yhdistyneiden Kansakuntien Nuoret, rauha ja turvallisuus - päätöslauselman toteuttamisen edelläkävijänä. Huomautamme, että rauhantyö ja nuorten osallisuus ja osallistuminen siihen on yksi kestävän demokratian kulmakivistä ja tärkeää yhteiskuntien vakauden ja kriisinkestävyyden kannalta. Nuoret, rauha ja turvallisuus -agenda on tärkeää huomioida myös Euroopan unionissa ja kansainvälisesti tehtävän demokratiatyön yhtenä tärkeänä osa-alueena.

Tavoitelinjaus 14: Edistämme demokratiaa ja ihmisoikeuksien toteutumista Euroopan unionissa ja kansainvälisesti, ja vahvistamme näin myös turvallisuutta, vakautta ja kriisinkestävyyttä.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- demokratiatoimien jatkumon, hyvän hallinnon ja avoimuuden kehittämisen sekä vaaliturvallisuustyön syventämisen edistäminen EU:ssa,
- tietoisuuden lisääminen demokratian ja kansalaisyhteiskunnan tukemiseen suunnatuista EU-rahoituslähteistä kansallisesti,
- aktiivinen vaikuttaminen Euroopan neuvoston roolin kehittämiseen demokratiakysymyksissä,
- osallistuminen Team Europe Democracy -aloitteeseen,
- kehitysyhteistyömäärärahan kohdentaminen strategisesti demokratian, oikeusvaltion, ihmisoikeuksien ja kansalaisyhteiskuntien vapaan toimitilan tukemiseksi huomioiden erityisesti niin kutsuttujen tasapainottavien tai vastapainojen instituutioiden toimintaa.

-

Tavoitelinjaus 15: Tiivistämme Suomen kansainvälisen demokratiatyön koordinoitua ja kansainvälisten demokratiasuosituksen toimeenpanon seurantaan kansallisella tasolla.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- valtioneuvoston kansainvälisten demokratia-asioiden koordinaatiojärjestelmän perustaminen,
- kansainvälisten valvontaelinten ja järjestöjen suositusten kansalliseen toimeenpanoon panostaminen.

-

1 Tilannekuva: Demokratian tila kansainvälisesti ja Suomessa

Yleiset huomiot

-

Esitetty tilannekuva on ajantasainen, perustuu tutkittuun tietoon ja antaa kattavan kuvan demokratian tilasta kansainvälisesti ja Suomessa

-

Tilannekuva toimii hyvänä taustoitukseksi periaatepäätöksessä esitettyihin linjauksiin

-

2 Demokratiapolitiikka Suomessa ja Euroopan unionissa

Yleiset huomiot

-

3 Suomen osallistuminen kansainväliseen demokratiayhteistyöhön

Yleiset huomiot

-

Porkkala Silja
Nuorisoala ry